

УДК 368.212:338.46:656(477)

О. В. Марценюк,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0920-7070>
О. А. Руда,
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3266-7470>
А. В. Гонца,
магістрант, Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-4318-0667>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.21.213

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

О. Martseniuk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University
О. Ruda,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University
А. Hontsa,
Master's, Vinnytsia National Agrarian University

CURRENT STATE AND FEATURES OF DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT INSURANCE MARKET IN MARTIAL ARTS CONDITIONS

У статті розглядається сучасний стан та особливості розвитку ринку автострахування в Україні в умовах воєнного стану та економічних трансформацій. Проведено аналіз основних видів страхування транспортних засобів — КАСКО, ОСЦПВ, ДСЦПВ, "Зелена картка", страхування вантажів і багажу — з урахуванням їхніх переваг, недоліків та впливу на фінансову безпеку власників автомобілів. Дослідження показує позитивну динаміку ринку автострахування, зростання страхових премій і активне впровадження технологічних рішень, зокрема телематики, цифрових полісів та страхування на основі фактичного використання транспортного засобу (Usage-Based Insurance, UBI). Особлива увага приділяється впливу цифровізації, андеррайтингових систем, великих даних, штучного інтелекту та блокчейн-технологій на ефективність діяльності страхових компаній, оптимізацію процесів врегулювання страхових випадків, підвищення прозорості та якості обслуговування клієнтів. Автори визначають ключові напрями підвищення ефективності автострахування: розвиток інформаційно-аналітичних систем, удосконалення тарифної політики, мінімізація ризиків шахрайства, формування єдиного реєстру збиткових клієнтів, стимулювання безпечного водіння та впровадження інноваційних страхових продуктів,

що враховують індивідуальні потреби водіїв. Практична значущість результатів дослідження полягає у можливості їх використання для розробки ефективних стратегій управління страхуванням, підвищення фінансової стабільності страхових компаній, адаптації до умов воєнного стану та інтеграції сучасних технологій у сферу автострахування.

The article examines the current state and features of the development of the auto insurance market in Ukraine under martial law and economic transformations. The main types of vehicle insurance are analyzed — CASCO, OSCPV, DSCPV, "Green Card", cargo and luggage insurance — taking into account their advantages, disadvantages and impact on the financial security of car owners. The study shows positive dynamics of the auto insurance market, growth in insurance premiums and active implementation of technological solutions, in particular telematics, digital policies and insurance based on the actual use of the vehicle (Usage-Based Insurance, UBI). Particular attention is paid to the impact of digitalization, underwriting systems, big data, artificial intelligence and blockchain technologies on the efficiency of insurance companies, optimization of insurance claim settlement processes, and increased transparency and quality of customer service. The authors identify key areas for improving the efficiency of auto insurance: development of information and analytical systems, improvement of tariff policy, minimization of fraud risks, formation of a single register of unprofitable clients, stimulation of safe driving and introduction of innovative insurance products that take into account the individual needs of drivers. The practical significance of the research results lies in the possibility of their use for developing effective insurance management strategies, increasing the financial stability of insurance companies, adaptation to martial law conditions and integration of modern technologies into the field of auto insurance.

Thus, motor insurance remains a key tool for ensuring the financial security of citizens and contributes to the economic development of the country in conditions of instability.

Ключові слова: автострахування, страхові премії, цифровізація страхового бізнесу, воєнний стан, ефективність страхових компаній, інноваційні страхові продукти.

Key words: auto insurance, insurance premiums, digitalization of the insurance business, martial law, efficiency of insurance companies, innovative insurance products.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економічні та соціальні трансформації, які відбуваються в Україні після отримання незалежності, потребують створення ефективного страхового ринку для захисту економічних інтересів як юридичних, так і фізичних осіб у разі виникнення непередбачених подій. Надійна система страхування, як виявлено в розвинених країнах, сприяє раціональному розподілу інвестиційних ресурсів, розвитку виробництва, підвищенню соціальної згуртованості та рівня життя населення.

Страхування визволяє державу від відшкодування збитків, сприяє зміцненню фінансової стійкості держави та є джерелом накопичення коштів громадян і довгострокових інвестицій. Розвиток страхового ринку в Україні характеризується нерівномірним прогресом, проте обсяг наданих страхових послуг показує тенденцію до зростання, оскільки в умовах неринкової економіки компенсація збитків здійснювалася державними ресурсами. Створення нормативно-правової бази для страхування створило умови для подальшого зростання ринку.

Зі збільшенням рівня життя населення зростає число особистих автотранспортних засобів, що викликаєть-

ся різними чинниками. Це призводить до збільшення інтенсивності дорожнього руху та значних людських та матеріальних втрат від дорожньо-транспортних пригод, оскільки автомобіль є джерелом підвищеної небезпеки. Крім того, стає актуальним питання крадіжок автотранспортних засобів, що вимагає надійного страхового захисту.

У світовій практиці активно використовується автострахування для пом'якшення фінансових наслідків аварій. Воно забезпечує відшкодування збитків для осіб, які постраждали на дорогах, та третіх осіб, які стали жертвами дорожньо-транспортних пригод. Автокаско є одним із найпоширеніших видів майнового страхування, яке захищає інтереси власників автотранспорту від можливих збитків внаслідок випадкових ризикових подій.

Суспільне значення автокаско полягає в тому, що воно є системою, орієнтованою на відшкодування збитків, завданих майну випадковими небезпечними подіями. У розвинених економічних системах автострахування стає основою стабільної життєдіяльності кожної окремої людини, домогосподарства і суспільства в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали наукові праці та практичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних учених, які присвячені проблемам розвитку страхового ринку, зокрема транспортного страхування, а також особливостям його функціонування в умовах кризових та воєнних викликів. Серед українських науковців варто відзначити праці О. В. Бойко, С. В. Осадця, І. М. Ткаченка, Н. П. Чорної, Л. В. Шірінян, Т. Ю. Мельник, які досліджують питання організації страхового ринку, управління ризиками, впливу макроекономічних факторів на діяльність страхових компаній та розвиток видів майнового й транспортного страхування.

Серед зарубіжних дослідників помітний внесок зробили Д. Бланд, Р. Хінсдейл, М. Льюїс, Дж. Хадсон та інші, які аналізують механізми страхового покриття транспортних ризиків, системи перестрахування, а також вплив військових конфліктів і глобальних криз на страховий бізнес. Їхні роботи висвітлюють світовий досвід адаптації транспортного страхування до умов підвищеної ризиковості та нестабільності.

Попри наявність значної кількості праць, у науковій літературі ще недостатньо висвітлено специфіку діяльності страхових компаній саме на ринку транспортного страхування в Україні в умовах воєнного стану. Недостатньо досліджено вплив військових дій на структуру страхового портфеля, рівень страхових виплат, обсяги перестрахування, поведінку страхувальників та зміну попиту на страхові продукти. Бракує також комплексних оцінок ролі державного регулювання та міжнародної підтримки у стабілізації цього сегмента. Саме це визначає актуальність подальших досліджень у напрямі аналізу сучасного стану та особливостей розвитку ринку транспортного страхування в Україні під час воєнного стану.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є узагальнення теоретичних і практичних засад функціонування страхових компаній на ринку транспортного страхування в умовах воєнного стану, а також визначення основних тенденцій, проблем і перспектив розвитку цього сегмента в сучасних економічних реаліях. Дослідження спрямоване на виявлення факторів, що впливають на ефективність діяльності страховиків у сфері транспортного страхування, аналіз динаміки страхових премій і виплат, а також обґрунтування напрямів підвищення фінансової стабільності, адаптивності та рівня довіри споживачів до страхових послуг у період воєнних ризиків.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Збільшення кількості транспортних засобів на дорогах безпосередньо впливає на зростання числа дорожньо-транспортних пригод. Водночас на аварійність впливає низка додаткових чинників: незадовільний стан дорожнього покриття, недосвідчені або некоректні дії водіїв, керування транспортом у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, несприятливі погодні умови, активність інших учасників дорожнього руху, а також ри-

зики, пов'язані з автомобільними крадіжками, вандалізмом та мародерством. У зв'язку з цим, своєчасне оформлення страхового захисту транспортного засобу є важливим елементом фінансової безпеки його власника, оскільки страхування допомагає знизити потенційні економічні втрати.

Одним з найрозповсюдженіших типів майнового страхування на вітчизняному страховому ринку є страхування автотранспорту. Ця форма страхування передбачає комплекс заходів, спрямованих на захист майнових інтересів власників транспортних засобів та осіб, що мають законне право на їх використання [4]. Страхування транспортних засобів є одним із напрямів автотранспортного страхування. Об'єктами такого страхування є механізовані транспортні засоби різного призначення: легкові та вантажні автомобілі, автобуси, мотоцикли, моторолери та інші види мототранспорту. Відповідно до умов страхового договору, страхова компанія бере на себе обов'язок відшкодувати збитки, які можуть виникнути внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, крадіжки, техногенних аварій, стихійних лих або нещасних випадків, у межах встановленої страхової суми.

На сучасному етапі автотранспортне страхування виступає важливим механізмом майнового захисту, що гарантує покриття витрат на відновлення транспортного засобу після ДТП або технічних несправностей, а також забезпечує захист власника від фінансових зобов'язань перед третіми особами у разі заподіяння шкоди.

Додатково, страхування транспортного засобу забезпечує гарантії відшкодування збитків у випадках незаконного заволодіння автомобілем або його угону. Страхування цивільної відповідальності водія спрямоване на захист інтересів власника перед третіми особами, що запобігає фінансовим ризикам у таких ситуаціях.

Страхові компанії пропонують різноманітні страхові продукти та програми, що враховують особливості автомобілів як вітчизняного, так і закордонного виробництва. Окрім виплати страхової суми, багато компаній надають послуги з організації ремонту автомобілів у сертифікованих сервісних центрах, з якими вони мають договірні відносини.

Розмір страхової премії визначається на основі комплексу факторів, серед яких клас, марка та модель автомобіля, рік його випуску, наявність і тип протиугінних систем, розмір франшизи, водійський досвід, а також територія використання транспортного засобу.

Найпоширенішою класифікацією страхування транспортних засобів є поділ на наступні основні види:

1. Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ). Основним завданням цього виду страхування є захист майнових інтересів та забезпечення компенсації шкоди, завданої життю, здоров'ю або майну третіх осіб у результаті дорожньо-транспортних пригод. Окремо варто зазначити обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів у рамках міжнародних договорів, відоме як "Зелена картка". Воно є обов'язковим для водіїв, які перетинають кордон країни-члена міжнародної системи, і діє виключно за межами країни резидента.

2. Страхування КАСКО. На сьогодні цей вид страхування є одним із найпопулярніших і дозволяє захис-

Таблиця 1. Переваги і недоліки видів автострахування КАСКО і ОСЦПВ

Вид страхування	Переваги	Недоліки
КАСКО	- Повне відшкодування збитків відповідно до вартості транспортного засобу; - Виплати здійснюються незалежно від того, хто є винуватцем ДТП; - Покриває широкий спектр ризиків; - Дає можливість укладати договори автокредитування з банками; - Можливість самостійного розрахунку розміру компенсації через онлайн-калькулятор КАСКО.	- Висока вартість поліса, що робить його більш доступним для власників дорогих автомобілів; - Не застосовується для транспортних засобів з терміном експлуатації понад 10 років.
ОСЦПВ (обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів)	- Відносно низька вартість; - Доступне для будь-яких категорій автомобілів та територій; - Фіксовані тарифні ставки; - Відшкодування шкоди за винуватця ДТП; - Можливість додаткового страхування життя та здоров'я пасажирів і власника; - Розмір компенсації можна розрахувати за допомогою калькулятора.	- Не покриває шкоду у випадках стихійних лих, крадіжок або випадкового пошкодження транспортного майна; - Розмір виплат обмежений.

Джерело: сформовано авторами.

тити автомобіль від широкого спектру ризиків, включаючи угон, стихійні лиха, а також шкоду, заподіяну внаслідок ДТП, де винуватцем є власник транспортного засобу. У рамках договору КАСКО всі витрати, пов'язані з майновими інтересами застрахованого, відшкодовуються в повному обсязі: це включає викрадення, ДТП, розкрадання, шкоду, завдану третіми особами, стихійні явища (землетруси, урагани, блискавки, зливи, град, обвали, зсуви, повені, падіння предметів на автомобіль, напади тварин), а також вибухи та пожежі. Страхування КАСКО здійснюється на добровільній основі.

3. Добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ДСЦПВ). Цей вид страхування передбачає видачу додаткового страхового полісу, що забезпечує виплати у випадках, коли суми за ОСЦПВ недостатньо. У такому випадку здійснюється компенсація додаткових витрат потерпілих та повне відшкодування завданих збитків.

4. Страхування перевізників. До цього виду належить страхування відповідальності за митними документами, страхування відповідальності за товарно-транспортними накладними, а також страхування відповідальності суб'єктів, які організовують перевезення для фізичних або юридичних осіб.

5. Обов'язкове страхування особистого характеру на випадок смерті або тілесних ушкоджень від нещасних випадків. Вартість такого страхування, як правило, включається до ціни квитка.

Ринок автострахування в Україні в умовах військової агресії зазнав суттєвих трансформацій, що обумовлено змінами соціальних, економічних та безпекових умов. Сучасні умови функціонування цього сегменту страхового ринку характеризуються кількома ключовими аспектами.

По-перше, безпекова ситуація створює підвищені ризики для страхових компаній та їх клієнтів, зокрема пов'язані з пошкодженням або руйнуванням майна, пошкодженням чи втратою (викраденням) транспортних засобів, перериванням комунікацій або втратою документів, особливо у зонах активних бойових дій.

По-друге, спостерігаються зміни у регіональному розподілі попиту на страхові послуги. Попит у деяких регіонах знижується через евакуацію населення або знищення автотранспорту, тоді як у безпечних регіонах він значно зростає. Така регіональна диспропорція потребує від страхових компаній адаптації стратегій продажу та управління ризиками.

По-третє, відбувається перегляд умов страхування, включно з підвищенням тарифів у зв'язку з підвищеними ризиками та запровадженням обмежень у полісах для регіонів із високим рівнем небезпеки. Стандартні страхові поліси зазвичай виключають збитки, пов'язані з військовими діями, проте окремі компанії розробляють спеціалізовані програми або додаткові послуги для таких випадків.

По-четверте, державне регулювання ринку також зазнало змін. Введено тимчасові обмеження, мораторії на зміну вартості страхових полісів, а також обмеження або, навпаки, збільшення страхових виплат у певних ситуаціях. Ці заходи покликані забезпечити баланс між фінансовою стабільністю страхових компаній та доступністю страхових послуг для населення.

По-п'яте, значну роль у підтримці стабільності ринку відіграє залучення міжнародних страхових фондів, механізмів перестрахування та гарантій. Це дозволяє зменшити ризики та підвищити надійність страхового захисту в умовах нестабільності.

Регулювання ринку автострахування здійснюється на основі Закону України "Про страхування" № 1909-IX від 18.11.2021 р. [9], Конституції України, Цивільного та Господарського кодексів України, Податкового кодексу України, постанов Кабінету Міністрів України та інших нормативно-правових актів, включаючи методики, інструкції, накази та положення, що визначають стандарти діяльності страхових компаній.

За підсумками 2024 року ринок автострахування в Україні демонструє певні зміни в обсягах премій та виплат за основними видами страхування. Загалом, ринок ризикового страхування (NON-LIFE) зріс на 13,2% порівняно з 2023 роком, досягнувши 47,3 млрд грн премій. Моторне страхування складає 62,3% від загального обсягу ринку, зокрема:

— КАСКО: премії зросли на 3%, але точні дані щодо обсягу премій за 2024 рік відсутні.

— ОСЦПВ: премії зросли на 14%.

— Зелена картка: премії зросли на 4,7% у першому півріччі 2024 року порівняно з аналогічним періодом 2023 року.

— Страхування вантажів та багажу: премії зросли на 14% у першому півріччі 2024 року порівняно з аналогічним періодом 2023 року.

Загалом, ринок автострахування демонструє позитивну динаміку, зокрема в сегменті ОСЦПВ та страхування вантажів і багажу. Проте, точні цифри щодо обсягу премій за 2024 рік для кожного виду страхування наразі недоступні [5].

Сьогодні найпопулярнішими видами автострахування залишаються КАСКО та ОСЦПВ. Кожен із цих видів страхових послуг активно використовується автомобілістами, водночас маючи власні переваги та обмеження. У таблиці 1 виділено переваги та недоліки ОСЦПВ та КАСКО.

З початку повномасштабної війни в Україні не було створено державної програми, яка б компенсувала витрати власників транспортних засобів, пошкоджених унаслідок бойових дій. Якщо власники нерухомості можуть отримати компенсацію через програму "єВідновлення", то власники рухомого майна змушені вирішувати ці питання самостійно, наприклад, шляхом попереднього страхування автомобіля від воєнних ризиків.

На сьогодні ряд приватних страхових компаній пропонують такі послуги у рамках полісів КАСКО, проте вони мають певні обмеження щодо віку та вартості транспортних засобів. Так, з вересня 2023 року компанія ARX запровадила поліс КАСКО "Залізний купол", що покриває пошкодження або повне знищення авто. Договір діє на території України за винятком тимчасово окупованих зон та територій із активними бойовими діями. Страхова компанія "Арсенал Страхування" пропонує КАСКО "Патронус", що покриває збитки внаслідок дії ракет, БпЛА, боєприпасів, засобів протиповітряної та протиракетної оборони, уламків тощо. Компанія УНІКА страхує авто від воєнних ризиків у складі повного КАСКО, що покриває збитки внаслідок ДТП, викрадення, стихійних лих, вибухів, падіння предметів, протиправних дій третіх осіб тощо. Інші страховики також пропонують подібні продукти: УСГ — КАСКО Military, що покриває пошкодження від прямих або опосередкованих дій ракет, БпЛА та їх уламків; ВУСО — КАСКО Patriot 2.0, що охоплює всі воєнні ризики без обмеження кількості страхових випадків; Universalna — "Воєнне" КАСКО, що діє лише в комплекті з основним КАСКО та покриває ризики від ракет, БпЛА, їх уламків, засобів ППО та протиракетної оборони, літальних бойових припасів. Дія цього полісу не поширюється на Донецьку, Луганську, Херсонську області, АР Крим, тимчасово окуповані території та зони ближче ніж 60 км від них на момент настання страхового випадку [5].

Окрім того на страховому ринку України активно використовується новітні технології. Основні технологічні тенденції, що наразі формують страхову галузь, включають кілька ключових напрямів:

1. Розробка та вдосконалення цифрових бізнес-моделей. Виробники автомобілів, такі як Tesla, Daimler та Volvo, інтегрують страхування безпосередньо в процес продажу авто. Така модель, відома як вбудоване страхування, вже функціонує у Китаї та поступово впроваджується в Європі для автомобілів, туристичних продуктів, роздрібною торгівлі та інших сфер.

2. Еволюція брокерського та агентського бізнесу. Крім традиційних комунікаційних платформ, активно застосовуються андеррайтингові системи, які включа-

ють інструменти обробки великих даних і штучного інтелекту, зокрема технології обробки природної мови (NLP), що підвищують ефективність страхових процесів.

3. Аналіз та обробка даних разом із технологіями природної мови. Страхові андеррайтери та спеціалісти з врегулювання претензій активно використовують дані про збитки, надані брокерами та страховими компаніями. Одним із найпотужніших технологічних інструментів для страховиків є NLU/NLP, що дозволяє економити час та підвищувати ефективність обслуговування клієнтів, оцінки ризиків та процесу виплати страхових відшкодувань. Сучасні досягнення у галузі контекстно-залежного мультимодального штучного інтелекту стають ключовими для підвищення якості обслуговування та скорочення часу на прийняття рішень.

4. Інвестиції та ESG-напрямок. Страхові компанії зазнають безпосередніх втрат від наслідків зміни клімату та екологічних ризиків. Вкладення в управління ризиками та екологічно відповідальні проекти, такі як вловлювання вуглекислого газу, зберігання енергії та розвиток відновлюваних джерел енергії, стають ефективними інструментами захисту від цих загроз.

Ключовими фінтех-інноваціями в сфері автострахування залишаються блокчейн-технології та активна діяльність стартапів. Виділяють три основні напрями технологічних інновацій на ринку автострахування:

- Дистанційна взаємодія зі страхувальниками та потенційними клієнтами. Наприклад, за допомогою встановленого у транспортному засобі обладнання страховик може відстежувати стиль водіння, що безпосередньо впливає на тариф страхування. Телематика поки що перебуває на початковому етапі впровадження, але її значення швидко зростає.

- Використання великих даних (Big Data) та бізнес-аналітики. Ці технології дозволяють оцінювати основні фактори ризику та збитковості, оптимізувати витрати страховика та прогнозувати потенційні загрози. Завдяки аналітичним інструментам з'являється можливість формування індивідуальних тарифів для кожного клієнта. Інноваційні рішення, такі як on-demand insurance, дозволяють включати страхування КАСКО безпосередньо у мобільні додатки.

- Цифровізація всіх бізнес-процесів. Процеси автострахування — від укладення договору до врегулювання страхового випадку — все більше автоматизуються. Використання блокчейну забезпечує надійне збереження інформації про договори, заяви на врегулювання та інші дані, мінімізуючи ризики шахрайства з боку страхувальників.

Таким чином, ринок автострахування сьогодні демонструє динамічний розвиток, активно впроваджуючи сучасні технологічні рішення для підвищення якості послуг та ефективності внутрішніх процесів страхових компаній.

Ринок автострахування перебуває на етапі значних трансформацій. Традиційна модель, яка базується на оцінці ризику за демографічними характеристиками водія — такими як вік, стать, стаж водіння та фінансова спроможність — поступово витісняється новим підходом, що враховує індивідуальний стиль керування кожного клієнта. Такий вид страхування відомий як "розумне" страхування або страхування на основі фактичного

використання транспортного засобу (Usage-Based Insurance, UBI). Воно дозволяє водіям зменшити витрати на страхові премії, контролювати безпечність свого водіння, а страховим компаніям точніше визначати вартість страхового внеску, оцінюючи ризики з мінімальною похибкою та потенційно знижуючи кількість ДТП.

Основні переваги розумного страхування для страхових компаній включають: підвищення конкурентоспроможності, зростання лояльності клієнтів, підвищення якості обслуговування, оптимізацію операційних процесів та зменшення випадків страхового шахрайства. Для клієнтів переваги полягають у економічній вигоді, підвищенні власної безпеки та можливості використання багатофункціонального телематичного обладнання.

Ключовим технологічним компонентом системи UBI є телематичний модуль. Він збирає дані про стиль водіння, вимірюючи швидкість, кути поворотів, різкість маневрів та інші параметри, які зберігаються у базі даних страхової компанії. На основі цих даних визначається розмір страхової премії.

Телематика — це IT-технологія для автомобільної комунікації, що поєднує різні інструменти та програмні рішення для збору, обробки та передачі інформації про транспортний засіб страховикам. Вона використовує GPS, Wi-Fi/Bluetooth, GSM, RF, блок керування двигуном та хмарні сервери для збирання, збереження та аналізу даних. Телематичне страхування дозволяє компаніям коригувати вартість поліса відповідно до особливостей керування водія.

Існуючі телематичні модулі для "розумного" автострахування можна класифікувати наступним чином:

- пристрої, що підключаються до діагностичного порту автомобіля (OBD-донгли);
- вбудовані виробником модулі (OEM-пристрої);
- сенсори, що реагують на вібрації лобового скла (windscreen);
- смартфони з відповідними програмами;
- "чорні ящики" — всі інші типи телематичних модулів, не включені до попередніх категорій.

Найпоширенішим є використання телематичної обробки, невеликого пристрою, що встановлюється у автомобіль і передає дані про стиль керування через GPS до страхової компанії. Незалежно від типу телематичного модуля, страховики відстежують поведінку водія в реальному часі, використовуючи мобільні додатки, діагностичні порти та Bluetooth-маяки. Телематика дозволяє знижувати страхові внески для безпечних водіїв, а водії з високим рівнем ризику отримують стимул бути обережнішими. Таким чином, система UBI сприяє формуванню більш відповідальної поведінки на дорогах та надає економічну мотивацію для безпечного водіння.

Деякі страхові компанії впроваджують додаткові види телематичного страхування:

— Страхування "Plug-and-Drive". Технологія дозволяє клієнту самостійно встановлювати пристрій у свій автомобіль. Страхова компанія надсилає пристрій поштою, який підключається до діагностичного роз'єму авто. Він фіксує швидкість, гальмування та повороти, передаючи дані страховикові.

— Оплата страхових премій за фактичні кілометри. Така модель передбачає, що ціна поліса коригується залежно від відстані, яку проїхав автомобіль. Чим менше використо-

вується транспортний засіб, тим нижчою може бути вартість страхування. Плата за автомобіль, який припаркований, залишається мінімальною, а за кілометраж стягується невелика щомісячна сума. Для фіксації відстані застосовуються спеціальні пристрої або мобільні додатки.

Незалежно від стилю водіння, одним із ключових чинників ризику ДТП залишається частота перебування водія на дорозі.

— Телематичні додатки. Страхові компанії використовують програми на смартфонах для збору даних про швидкість, прискорення та дистанцію. Це дозволяє визначати індивідуальні страхові премії та коригувати тарифи залежно від поведінки водія.

За даними Ptolemus Consulting Group, у 2016 році OBD-донгли займали 56% світового ринку телематичних пристроїв. За оцінками Berg Insight у 2015 році у Європі та Північній Америці налічувалося 11,6 млн полісів "розумного" страхування (5,3 млн у Європі та 6,3 млн у Північній Америці). Прогнозується, що до 2026 року ринки Європи та Північної Америки досягнуть відповідно 25,8 млн та 42,1 млн полісів. Ланцюг створення цінності UBI-поліса включає страхові компанії, постачальників телематичного обладнання, мобільних операторів та автовиробників. Страхові компанії перебувають у тісній взаємодії з усіма ланками ланцюга, зокрема через партнерство з постачальниками обладнання та мобільними операторами.

Світовими лідерами у сфері телематичного страхування є Progressive, Allstate Corporation та Liberty Mutual. Згідно з Allied Market Research, у 2022 році глобальна індустрія телематичного страхування з обігом \$2,4 млрд за прогнозами зросте до \$13,8 млрд до 2030 року при середньорічному темпі зростання (CAGR) 19,5% [5].

Переваги телематики в автострахуванні:

1. Зменшення відповідальності страхових компаній за численні претензії та можливість надання водіям індивідуальних, доступних тарифів;
2. Спрощення процесу отримання страхового покриття та підвищення прозорості;
3. Підвищення якості обслуговування клієнтів завдяки доступу до даних про транспортний засіб та водія;
4. Можливість знизити страхові внески для водіїв із безпечним стилем керування;
5. Підвищення культури безпечного водіння, що зменшує кількість аварій та інцидентів на дорогах;
6. Зниження значущості вторинних факторів, таких як кредитний рейтинг або марка автомобіля, при розрахунку премії.

Перспективи розвитку ринку UBI включають використання вбудованих телематичних рішень від автовиробників та активне застосування мобільних додатків, які можуть замінити OBD-донгли та інші пристрої. Прогнозується, що за п'ять років проникнення "розумних" полісів у сегменті aftermarket може досягти 350 тис. полісів (менше 10% від загальної кількості діючих КАСКО), а з використанням вбудованих рішень — 3,25 млн полісів, включно з обов'язковим страхуванням.

Серед драйверів зростання ринку UBI виділяють можливість надання додаткових послуг із доданою цінністю, таких як протиугінні сервіси. Основні бар'єри розвитку включають: відмову від добровільного стра-

Таблиця 2. Система підвищення ефективності автострахування

Етап укладання договорів	Обслуговування договорів	Завершення дії договору
Маркетингова підтримка нових страхових продуктів із франшизою або обмеженим пакетом ризиків.	Супровід дії договору. Оптимізація процесу врегулювання збитків для зниження витрат.	Урегулювання страхових випадків. Формування системи оцінки майбутніх вигод для клієнта. Прийняття обґрунтованих рішень щодо виплат або відмови у відшкодуванні.
Розробка правил страхування та методик управління страхових продуктів.	Крос-продаж додаткових продуктів.	
Формування пакетних продуктів.	Поновлення договорів. Ведення актуальної бази даних страхових полісів. Побудова коректної системи бонус-малус.	
Проведення андеррайтингу з використанням систем скоринг-оцінки.		Задоволення регресних вимог.
Впровадження інтернет-страхування. Надання знижок на укладання нових договорів.		

Джерело: сформовано авторами.

хування через зменшення доходів, консерватизм страховальників, недовіру до страхових компаній та побоювання щодо конфіденційності персональних даних.

Важливим досягненням на українському ринку стало впровадження електронного поліса "Зелена картка" Моторним (транспортним) страховим бюро України у березні 2022 року. Таким чином, сучасні технології, починаючи від електронних полісів і європротоколів до телематики, роблять автострахування більш доступним, якісним та орієнтованим на індивідуальні потреби клієнтів.

Підвищення ефективності автострахування визначається як комплекс заходів із вдосконалення діяльності страхової компанії, спрямований на покращення економічних та фінансових результатів у сфері автострахування протягом тривалого періоду.

ВИСНОВКИ ТА НАПРЯМИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, автотранспортне страхування є одним із ключових видів страхових послуг, яке забезпечує не лише фінансову безпеку учасників дорожнього руху, а й відіграє важливу роль у загальному економічному розвитку країни. В умовах воєнного стану автострахування дозволяє населенню уникнути значних фінансових витрат, пов'язаних із пошкодженням, знищенням або ремонтом транспортних засобів. Цифровізація процесів автострахування в умовах активних бойових дій набуває особливого значення та виступає ключовим інструментом для забезпечення безперервного доступу до гнучких і адаптованих до сучасних реалій страхових послуг, захисту майна та зниження ризиків, пов'язаних із безпековою ситуацією.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що для підвищення ефективності автострахування та вдосконалення роботи страхових компаній у сучасних умовах необхідно реалізувати низку ключових заходів:

— Стимулювання економічної зацікавленості потенційних клієнтів через впровадження податкових та інших мотиваційних механізмів, розвиток "страхової культури" серед населення та зміцнення довіри до фінансових установ;

— Підтримка продажів нових автомобілів у дилерських центрах із одночасним розвитком пільгових програм співпраці з автовиробниками та кредитними організаціями;

— Мінімізація ризиків шахрайства у сфері автострахування та страхування відповідальності власників транспортних засобів шляхом створення єдиного каталогу шахрайських ризиків. На основі закріплених сценаріїв передбачається ідентифікація індикаторів, які допомагають виявити ознаки потенційних шахрайських дій у процесах активації полісів, реєстрації, розслідування та виплати відшкодувань. Одночасно рекомендується розробка системи заходів для збору інформації та проведення розслідувань у разі підозри на шахрайство;

— Формування єдиного реєстру збиткових клієнтів, які протягом страхового періоду подають велику кількість претензій та отримують значні страхові виплати. Це дозволить ефективніше застосовувати систему бонус-малус у автоцивільному страхуванні;

— Удосконалення сервісу обслуговування клієнтів, зокрема організація комунікації з правоохоронними органами, збір необхідних документів щодо ДТП, а також надання юридичної підтримки застрахованим особам;

— Створення універсальної інформаційно-аналітичної системи із використанням сучасних технологій, що забезпечить точне визначення страхових тарифів, прогнозування обсягів продажу та страхових виплат. Така система, яка охоплює всі статистичні дані за певним видом страхування, дозволить враховувати суб'єктивні фактори (вік, стаж водія, стать, кількість звернень до страхової компанії) і удосконалити тарифну політику,

забезпечивши ефективне використання системи знижок та надбавок;

— Перегляд тарифної політики страховиків, особливо тих компаній, у портфелях яких автострахування займає значну частку, постійна робота з діючими та потенційними страхувальниками, а також розширення міжнародного співробітництва для обміну досвідом та інформацією про діяльність страхових компаній у сфері автострахування.

Сьогодні страховий ринок, а зокрема сегмент автотранспортного страхування, переживає складні часи, зумовлені воєнними діями, підвищенням вартості страхових послуг, зростанням аварійності, збільшенням цін на ремонтні роботи та комплектуючі, а також макроекономічними чинниками. Водночас сучасні умови стимулюють страхові компанії до розробки нових продуктів і вдосконалення якості послуг, що створює передумови для подальшого розвитку галузі.

Література:

1. Вергелюк Ю. Ганцяк М., Болдова А. Доступність ОСЦПВ в Україні в контексті адаптації до стандартів ЄС. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2025. № 10. С. 300–313. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-300-313> (дата звернення: 11.10.2025).
2. Журавель Д., Романчукевич В. Автотранспортне страхування та його розвиток в Україні. VIII Міжнародна студентська наукова конференція "Пріоритетні напрямки та вектори розвитку світової науки", 6 червня 2025 р., м. Суми, 2025. С. 41–43. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/1842>. (дата звернення: 20.10.2025).
3. Костогриз В. Г., Гаряга Л. О. Автотранспортне страхування в Україні в період дії воєнного стану. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.3.85> (дата звернення: 29.10.2025).
4. Кривошлик Т. Д., Лут О. Л. Цифрова трансформація автомобільного страхування в Україні: тенденції та виклики. VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція "Новітні тренди розвитку страхового ринку: синергія інновацій та фінансової безпеки" 15 травня 2025 р. м. Київ. 2025. С. 131–134. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/50732> (дата звернення: 19.10.2025).
5. Ліга страхових організацій України. Статистика та новини транспортного страхування. URL: <http://uainsur.com/stats/transport> (дата звернення: 11.10.2025).
6. Лук'янова О. М. Транспортний комплекс України: виклики воєнного часу та перспективи розвитку. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2024. № 8. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.85.306415> (дата звернення: 26.09.2025).
7. Марценюк О. В., Руда О. Л., Гайдамачук Б. В. Особливості розвитку майнового страхування в Україні: реалії та перспективи. *Агросвіт*. 2024. № 10. С. 122–130. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.122> (дата звернення: 06.10.2025).
8. Огляд страхового ринку України: основні показники діяльності страховиків. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/insurance> (дата звернення: 25.09.2025).
9. Про страхування: Закон України № 1909-IX від 18.11.2021р. (дата звернення: 10.10.2025).
10. Що змінюється у транспортному страхуванні в умовах воєнного стану? Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/shho-zminyuyetsya-u-transportnomu-strahuvanni-v-umovah-voyennogo-stanu/> (дата звернення: 10.10.2025).

References:

1. Verheliuk, Yu. Hantsiak, M. and Boldova, A. (2025), "Availability of OSCPV in Ukraine in the context of adaptation to EU standards", *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*, vol. 10, pp. 300–313. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-300-313>.
2. Zhuravel', D. and Romanchukevych, V. (2025), "Motor insurance and its development in Ukraine", VIII Mizhnarodna students'ka naukova konferentsiia "Priorityetni napriamky ta vektory rozvytku svitovoi nauky" [VIII International Student Scientific Conference "Priority Areas and Vectors of World Science Development"], Sumy, Ukraine, pp. 41–43, available at: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/1842>. (Accessed 20.10.2025).
3. Kostohryz, V.H. and Hariaha, L.O. (2025), "Motor transport insurance in Ukraine during martial law", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.3.85>.
4. Kryvoshlyk, T.D. and Lut, O.L. (2025), "Digital Transformation of Motor Insurance in Ukraine: Trends and Challenges", VII Mizhnarodna naukovopraktychna internet-konferentsiia "Novitni trendy rozvytku strakhovoho rynku: synerhiia innovatsij ta finansovoi bezpeky" [VII International Scientific and Practical Internet Conference "Latest Trends in the Development of the Insurance Market: Synergy of Innovation and Financial Security"], Kyiv, Ukraine, pp. 131–134, available at: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/50732> (Accessed 19.10.2025).
5. League of Insurance Organizations of Ukraine (2025), "Statistics and news of motor insurance", available at: <http://uainsur.com/stats/transport> (Accessed 11.10.2025).
6. Luk'ianova, O.M. (2024), "Transport complex of Ukraine: wartime challenges and development prospects", *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, vol. 8, pp. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.85.306415>.
7. Martseniuk, O.V. Ruda, O.L and Hajdamaschuk, B.V. (2024), "Features of the development of property insurance in Ukraine: realities and prospects", *Ahrosvit*, vol. 10, pp. 122–130. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.122>.
8. National Bank of Ukraine (2025), "Overview of the insurance market of Ukraine: main indicators of insurers' activities", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/insurance> (Accessed 25.09.2025).
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2021), The Law of Ukraine "On Insurance", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20> (Accessed 10.10.2025).
10. EBA (2025), "What changes in transport insurance under martial law", available at: <https://eba.com.ua/shho-zminyuyetsya-u-transportnomu-strahuvanni-v-umovah-voyennogo-stanu/> (Accessed 10.10.2025).

Стаття надійшла до редакції 19.10.2025 р.